

หัวข้อที่ ๑

บ้านกับเมือง

อาจารย์นิธิ เคียวศรีวงศ์
ภาควิชาประวัติศาสตร์, มช.

- ๑) ในเมืองไทยมีชุมชนสองชนิดที่รู้จักกันดี คือชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท และชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง เราอาจเรียกชุมชนทั้งสองนี้ได้ว่า"บ้าน"ซึ่งในภาษาไทยหมายถึง หมู่บ้าน และ"เมือง"
- ๒) เรามักเคยชินที่จะมองว่า บ้านและเมืองเป็นระบบสังคมอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมากเรามักเอาเมืองเป็นตัวตั้งหรือเป็นจุดศูนย์กลางของระบบสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองเป็นแบบอย่าง ที่คนในชนบทจะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงเข้ามาใช้ชีวิตอย่างนั้นในอนาคต หากในเวลาี่ชนบทยังไม่ได้เปลี่ยนมาเหมือนในเมือง ก็ได้ปรับเอาแบบอย่างชีวิตในเมืองไปใช้ในชนบทเท่าที่จะเป็นไปได้ ฉะนั้นวิถีชีวิตในชนบทจึงเหมือนวิถีชีวิตในเมือง เพียงแต่ด้อยกว่าและยังไม่ก้าวหน้ามาถึงจุดที่จะเหมือนกันทีเดียวเท่านั้น
- ๓) ในวันนี้เราพยายามจะชี้ให้เห็นว่า แท้จริงแล้วบ้านและเมืองเป็นระบบสังคมสองอย่างที่ไม่เหมือนกันเลย มีความแตกต่างระหว่างระบบสังคมทั้งสองหลายด้าน อีกทั้งเป็นความแตกต่างระดับมูลฐาน ไม่ใช่การปรับเปลี่ยนเล็กๆ น้อยๆ อย่างที่เข้าใจกัน นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างบ้านและเมืองก็มีมาตั้งแต่โบราณ และยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยสืบมาจนทุกวันนี้
- ๔) ในขั้นแรกนี้ เราจะเปรียบเทียบระบบสังคมระหว่างบ้านและเมือง โดยหยิบยกสถาบันสำคัญๆ ทางสังคมของบ้านและเมืองมาเปรียบเทียบกัน
- ๕) ลักษณะโดยทั่วไปของสังคมหมู่บ้านนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า homogeneous คนในหมู่บ้านหนึ่งๆ มักมีชาติพันธุ์เดียวกัน และมักจะมีความสัมพันธ์กันเชิงเครือญาติ ทั้งสัมพันธ์กันจริงๆ หรือสัมพันธ์เชิงเครือญาติในเชิงสมมติกันเองด้วย แม้ว่าฐานะเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านอาจแตกต่างกัน เพราะตระกูลและเชื้อสายของกลุ่มตระกูลที่มาตั้งหมู่บ้านชั้นที่แรก มักได้ครอบครองที่ดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์กว่า จึงมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนอื่น แต่ชีวิตความเป็นอยู่ของคนรวยก็ไม่สู้จะแตกต่างจากคนจนมากนัก อีกทั้งคนสองกลุ่มนี้ก็ยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในชีวิตประจำวันของตนด้วย

๖) เปรียบเทียบกับสังคมเมือง เมืองในประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์สูงมาก หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า cosmopolitan ประชากรของเมืองมักประกอบด้วยคนหลายชาติพันธุ์ ที่เดินทางมาจากที่ไกลๆ ก็มาก มีศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในบางครั้งผู้ปกครองเมืองอาจเป็นคนชาติพันธุ์

หนึ่งในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ในเมืองนั้นเป็นอีกชาติพันธุ์หนึ่งก็ได้ ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองของเมืองไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนในเมืองทุกกลุ่ม ความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์จึงไม่เกิดผลอะไรในความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกันอยู่แล้ว

๗) ในทางเศรษฐกิจ บ้านดำรงชีวิตอยู่โดยการทำเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ ครอบครัวยังเป็นหน่วยการผลิตขั้นพื้นฐาน กล่าวคือเป็นผู้ร่วมในการผลิต และเป็นผู้บริโภคหลักของผลผลิต ในเศรษฐกิจแบบนี้จะมีการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือการค้าอยู่บ้าง แต่ไม่ใช่กิจกรรมหลักของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในบ้าน งานช่าง, งานศิลปะ, งานที่ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านเช่นเป็นหมอยาหรือหมอผี, หรือการค้ามักเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมไปกับการเกษตรกรรม เช่นทำในช่วงนอกฤดูทำนา เป็นต้น

๘) ด้วยเหตุที่นั่นจึงไม่มีการพัฒนาความชำนาญเฉพาะด้านขึ้นมาอย่างซับซ้อนนัก การสะสมความมั่งคั่งทำได้จำกัด เพราะทำได้เฉพาะกับทรัพย์สินที่เป็นวัตถุโดยตรง เช่นที่ดิน, วัวควาย, ไร่ นา เป็นต้น เครื่องมือการผลิตเหล่านี้ถึงมีไว้มากก็อาจขาดแรงงานที่จะไปใช้ประโยชน์ได้ หรือถึงได้ผลผลิตมามากเกินไปก็ไม่รู้ว่าจะเอาส่วนที่เหลือไปทำอะไร แรงผลักดันให้สะสมทรัพย์สินเงินทองให้มั่งคั่งจึงมีจำกัดไปด้วยเช่นกัน

๙) เศรษฐกิจของเมืองแตกต่างจากบ้านอย่างลิบลับ เมืองไม่ได้ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ แต่ดำรงอยู่ได้ในทางเศรษฐกิจด้วยกิจกรรมสองอย่างคือ

๑) เมืองเป็นที่ตั้งของอำนาจทางการเมือง ก็ใช้อำนาจทางการเมืองนั้นในการเรียกเก็บส่วยจากประชาชนทั่วไป ส่วยในสมัยโบราณแบ่งออกได้เป็นสองประเภทคือส่วยสินค้า ได้แก่วัตถุสิ่งของที่เรียกเกณฑ์จากประชาชนในท้องที่ต่างๆ อย่าง

หนึ่ง และช่วยแรงงาน ได้แก่การเรียกเกณฑ์ชายฉกรรจ์ในท้องที่ซึ่งพอจะเรียกเกณฑ์
ได้ ให้มาทำงานตามคำสั่งหรือทำการผลิตสินค้าตามที่ต้องการ

๑๐) ๒) กิจกรรมทางเศรษฐกิจอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีความสำคัญของเมืองคือการค้า
ระหว่างประเทศ เมืองของไทยในสมัยโบราณเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายทางการ

-3-

ค้าที่กว้างขวาง เมืองในเขตที่ติดต่อกับทะเลได้สะดวก ก็มีการค้าของชาวจีน, อาหรับ,
ฝรั่ง, อินเดีย, ญี่ปุ่น และประชาชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เดินเรือมาซื้อขาย
แลกเปลี่ยนสินค้าอยู่มาก การค้าต่างประเทศดำเนินไปในลักษณะผูกขาด ซึ่งทำให้
ผู้ปกครองทั้งพระเจ้าแผ่นดินและขุนนางในเมืองเหล่านี้ได้ผลประโยชน์กับการค้าอยู่
มาก

๑๑) นอกจากการค้าต่างประเทศแล้ว เนื่องจากเมืองเป็นที่ชุมนุมของผู้คนจำนวน
มาก ก็ทำให้เมืองเป็นตลาดภายในที่ดี และมีผู้คนประกอบการค้าขายภายในอยู่ไม่
น้อย ทั้งการขายสินค้าและการขายบริการเช่นเป็นช่าง หรือประกอบการ
อุตสาหกรรมขนาดย่อมๆ เช่นปั้นหม้อ เป็นต้น ด้วยเหตุผลที่มีลักษณะเศรษฐกิจ
เช่นนี้ จึงทำให้เกิดความแตกต่างในฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างผู้คนได้มาก เช่นการ
ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจทางการเมืองก็เป็นช่องทางที่จะแสวงหาโภคทรัพย์ทั้งจาก
การค้าและการเก็บส่วยได้มาก ในทางตรงกันข้าม การมีฐานะเศรษฐกิจที่ดีก็
สามารถแผ่อิทธิพลของตนไปแสวงหาอำนาจทางการเมืองเพิ่มพูนขึ้นได้อีกด้วย กล่าว
อีกนัยหนึ่งก็คือมีแรงผลักดันที่จะทำให้คน อยากสั่งสมความมั่งคั่ง

๑๒) ในทางสังคม บ้านเป็นสังคมที่มีชีวิตเรียบง่าย มีความเสมอภาคค่อนข้างมาก
เพราะการแสดงออกซึ่งความแตกต่างทางเศรษฐกิจทำได้จำกัด ความจำเป็นในการ
ผลิตซึ่งต่างก็ดำรงชีวิตอยู่ในกิจกรรมประเภทเดียวกัน ทำให้ต้องรักษาความร่วมมือร่วม
แรงระหว่างกันเอาไว้ ความเสมอภาคทางสังคมนี้สะท้อนออกมาในวัฒนธรรมหรือ
ระบบความสัมพันธ์ของบ้าน ซึ่งจะกล่าวถึงข้างหน้า

๑๓) ในทางตรงกันข้าม สังคมของเมืองจะเป็นสังคมที่เน้นความลดหลั่นกันในทาง
ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันนับตั้งแต่เรื่องเล็กๆ
น้อยๆ เช่นเครื่องนุ่งห่ม, พาหนะที่ใช้, การมีข้าทาสบริวารล้อมหน้าล้อมหลัง, หีบ
หมาก ฯลฯ ล้วนเป็นเครื่องหมายที่แสดงฐานะทางสังคมที่แตกต่างกัน

ทั้งสิ้น บางอย่างก็มีกฎหมายบังคับเอาไว้ไม่ให้มีการใช้วัสดุสิ่งของปะปนฐานะทางสังคมกัน เช่นเสลี่ยงและคานหาม เป็น"เครื่องยศ"ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินทรงกำหนดให้ใครได้ใช้ไม่เหมือนกันเป็นต้น

๑๔) ในทางวัฒนธรรม หรือความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมของบ้านเป็นความสัมพันธ์ในแนวระนาบ ไม่ค่อยมีกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่แสดงความแตกต่างทางฐานะ

-4-

ระหว่างกัน ยกเว้นแต่อาวุธ, เพศและพระภิกษุ เช่นในภาษาของชาวบ้านแทบจะไม่มีคำที่บ่งบอกความแตกต่างทางฐานะทางสังคมเลย

๑๕) ในทางตรงกันข้าม วัฒนธรรมของเมืองเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนที่มีฐานะแตกต่างกัน ความสุภาพของคนในเมืองก็คือการ"รู้ที่สูงที่ต่ำ"ทั้งในการแต่งกาย, การพูดจา, และอากัปกริยา

๑๖) ทางด้านการปกครอง ผู้ปกครองของบ้านมีความใกล้ชิดกับผู้อยู่ใต้ปกครอง ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์กันแบบซึ่งหน้า หรือสัมพันธ์กันโดยตรง ทำให้ผู้ปกครองต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใต้ปกครองค่อนข้างมาก นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังต้องร่วมมือกันในการผลิตในวิถีชีวิตที่ไม่มีความแตกต่างกันอยู่แล้ว ผู้ปกครองย่อมต้องการความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ราบรื่นกับผู้อยู่ใต้ปกครอง

๑๗) ส่วนในเมือง การปกครองจะเน้นเรื่องอำนาจ ผู้ปกครองมีฐานะที่สูงกว่าผู้อยู่ใต้ปกครองอย่างมาก โดยกำเนิดหรือพิธีกรรม ไม่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงกับผู้อยู่ใต้ปกครอง อีกทั้งมีข้อห้ามหลายอย่างที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายต้องห่างเหินกัน อำนาจของผู้ปกครองไม่มีข้อจำกัด ผู้อยู่ใต้ปกครองต้องยอมอ่อนน้อมต่ออำนาจของผู้ปกครองอย่างราบคาบ

๑๘) ในทางวัฒนธรรม บ้านมีวัฒนธรรมที่ไม่ค่อยมีรากฐานจากตำรับตำราหรือใช้ตัวหนังสือ การสืบทอดภูมิปัญญาของบ้านกระทำโดยผ่านพิธีกรรม, ประสบการณ์จริงและความทรงจำ ฉะนั้นวัฒนธรรมของบ้านจึงมีลักษณะเฉพาะถิ่นสูง ไม่ได้แพร่หลายไปกว้างขวาง

๑๙) วัฒนธรรมของเมืองมีรากฐานอยู่บนตำรับตำราหรือคัมภีร์ศาสนา และส่วนมากก็

มักเป็นตำรับตำราหรือคัมภีร์ที่มีแหล่งกำเนิดในอารยธรรมใหญ่ๆ ของโลกเช่นอินเดีย หรืออารยธรรมตะวันตก การสืบทอดภูมิปัญญากระทำโดยผ่านการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่วนใหญ่มีผู้เชี่ยวชาญเป็นครูผู้สืบทอด ในสมัยโบราณมักเป็นนักบวชเช่นพระ ในพุทธศาสนาหรือพราหมณ์

๒๐) จะเห็นได้ว่าบ้านและเมืองเป็นระบบสังคมที่แตกต่างกันอย่างมา บ้านไม่ได้เป็นแบบจำลองหยาบๆ ของเมือง แต่เป็นระบบสังคมต่างหากออกไป

-5-

๒๑) แม้ว่าจะมีความแตกต่างระหว่างระบบสังคมของบ้านและเมืองอย่างไรก็ตาม บ้านและเมืองก็มีความสัมพันธ์กันอยู่มาก ในประเทศไทย ต่างฝ่ายต่างขาดกันและกันไม่ได้ ในทางเศรษฐกิจ เมืองต้องพึ่งพาบ้านในการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารเลี้ยงเมืองและต้องอาศัยกำลังแรงงานของประชาชนในชนบทสำหรับการก่อสร้างขนาดใหญ่ และการทำศึกสงคราม ไม่มีบ้านกระจายอยู่ทั่วไป เมืองก็ตั้งอยู่ไม่ได้

ในทางตรงกันข้าม เมืองก็เป็นศูนย์รวมการค้าขายที่ทำให้บ้านได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่บ้าง เช่นระบายของเหลือกินเหลือใช้ไปสู่ตลาดภายในหรือต่างประเทศ

๒๒) เมืองยังให้ความคุ้มครองแก่บ้านจากโจรภัยหรือจากข้าศึกศัตรู ซึ่งอาจยกทัพมากวาดต้อนผู้คนไปเป็นเชลย ทั้งนี้เพราะเมืองมีอำนาจจึงมีความสามารถในการจัดการกำลังคนได้สูง สามารถประกอบภารกิจเช่นนั้นได้

๒๓) นอกจากนี้เมืองยังอำนวยความสะดวกและความสงบโดยทั่วไปในสังคม ทำให้บ้านสามารถมีความสัมพันธ์ในระดับที่ข้ามหมู่บ้านได้ เช่นประกันหนี้, ประกันการซื้อขาย, หรือประกันระเบียบบางอย่างที่ทำให้สังคมดำเนินไปได้

๒๓) ยิ่งกว่านั้น ในแง่ความคิดวัฒนธรรมของเมืองยังอำนวยให้คนในหมู่บ้านสามารถเชื่อมโยงตัวเองกับอะไรที่ใหญ่กว่าหมู่บ้าน และมีลักษณะเป็นสากลได้ เช่น พุทธศาสนาของเมืองซึ่งมีรากฐานอยู่กับตำรับตำราคัมภีร์ภาษาบาลี ก็ทำให้ศาสนาที่ชาวบ้านนับถือสามารถอ้างอิงไปได้ไกลถึงศาสนาที่มีความสัมพันธ์กว้างไกลจากลังกาถึงกัมพูชาและลาวได้ ทำให้ชาวบ้านมีสำนึกถึงความเป็น"สากล"ในระบบความเชื่อ

ของตัวได้ ในแง่นี้ก็อาจถือได้ว่าเป็นบริการที่เมืองให้แก่บ้านอีกอย่างหนึ่ง
๒๔) ด้วยเหตุดังนั้น แม้ในความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับเมือง ดูเหมือนบ้านต้องเสียเปรียบหลายอย่าง แต่เมืองก็มีความจำเป็นในการดำรงอยู่ของบ้านเช่นกันดังที่กล่าวแล้วนี้

การที่ทั้งสองฝ่ายต้องพึ่งพากันเช่นนี้จึงทำให้บ้านและเมืองซึ่งแม้เป็นระบบสังคมสองระบบ มีความสัมพันธ์กันสืบมาได้ จนอาจกล่าวได้ว่ามีความเป็นเอกภาพระหว่างบ้านและเมือง

-6-

๒๕) มีปัจจัยสำคัญอยู่สามประการด้วยกันที่ทำให้บ้านและเมืองมีเอกภาพ ได้แก่

๑) ระบบการปกครอง ทั้งบ้านและเมืองต่างก็อยู่ภายใต้พระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน หรืออยู่ในพระราชอาณาจักรเดียวกัน

ระบบการปกครองของไทยในสมัยโบราณนั้นมีพื้นฐานอยู่ที่การควบคุมกำลังคน รัฐได้สร้างระบบการปกครองที่ทำให้คนชั้นสูงหรือกลุ่มผู้ปกครองสามารถควบคุมกำลังคนได้ทั่วพระราชอาณาจักรได้ในระดับหนึ่ง และใช้แรงงานนี้สำหรับเป็นประโยชน์ในกิจการของรัฐและผลประโยชน์ส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม ระบบการปกครองของไทยสมัยโบราณไม่ได้ตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางมากนัก เพราะไม่จำเป็น แม้กระนั้นก็เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนดำเนินได้ว่าตัวอยู่ภายในระบบทางการเมืองอันเดียวกัน

๒) พระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบเป็นส่วนสำคัญของระบบความเชื่อทั้งในบ้านและเมือง ก็ทำให้เกิดเอกภาพขึ้นระหว่างบ้านและเมืองอย่างมาก พระพุทธศาสนา, องค์กรคณะสงฆ์ และประเพณีพุทธศาสนาไทย ทำให้เกิดมาตรฐานกลางซึ่งเข้าใจได้ตรงกันทั้งในบ้านและเมือง

๓) ในทางวัฒนธรรม มีการเชื่อมต่อระหว่างบ้านและเมือง โดยการที่เมืองรับเอาวัฒนธรรมของบ้านไปปรับปรุง ผสมปนเปกับวัฒนธรรมต่างชาติ สร้างเป็นแบบแผนวัฒนธรรมของตนขึ้น แบบแผนวัฒนธรรมของเมืองหรือราชสำนักนี้กลับกลายเป็นที่ยกย่องของประชาชนในบ้าน กลายเป็นแบบอย่างให้สร้างสรรค์วัฒนธรรมของตนขึ้นเลียนแบบ เช่นละครที่ชาวบ้านแสดงกัน ถูกรับเอาไปปรับปรุงในราชสำนัก กลายมา

เป็นแบบอย่างการแสดงของชาวบ้านใหม่อีกทีหนึ่งเป็นต้น

เหตุดังนั้นแม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน แต่วัฒนธรรมของชาวบ้านและชาวเมืองก็มีจุดที่เชื่อมต่อกันและกันอยู่มาก

๒๖) ในเมืองไทยปัจจุบัน ก็ยังอาจถือได้ว่าบ้านและเมืองเป็นระบบสังคมสองระบบที่ไม่เหมือนกันทีเดียว แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและเมืองมีต่อกันมากขึ้นกว่าในสมัยโบราณอย่างมาก

-7-

ที่กล่าวว่าบ้านและเมืองยังเป็นระบบสังคมที่ต่างกันแม้ในปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่าบ้านยังผลิตทางด้านเกษตรกรรม และส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการผลิตทางด้านเกษตรกรรมนั้นก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อเลี้ยงตนเองด้วย ในขณะที่เมืองได้เปลี่ยนไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบไปแล้ว ความแตกต่างทางด้านรายได้ระหว่างคนในเมืองและชนบทมีสูงมาก เป็นผลให้เกิดความแตกต่างทางด้านสังคมเช่นการศึกษา, สุขภาพอนามัย และอื่นๆ ตามมาอีกมาก

๒๗) ในทางเศรษฐกิจ บ้านเป็นแหล่งป้อนแรงงานแก่อุตสาหกรรมและพานิชยกรรมในเขตเมือง และยังเป็นแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตรซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่เคยมีความสำคัญที่สุด อันเป็นแหล่งรายได้ที่หล่อเลี้ยงเมือง มาในระยะหลังนี้ เมืองได้ขยายเครือข่ายการผลิตของตนเข้าไปยังหมู่บ้านมากขึ้น ทั้งในรูปของการตั้งโรงงานในชนบท และในรูปการกำกับดูแลการผลิตพืชบางชนิดเพื่อการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ หรือการใช้ผลิตผลด้านเกษตรกรรมเป็นวัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรมเช่น อ้อย, สับรด, ผลไม้เพื่อทำผลไม้กระป๋อง ฯลฯ เป็นต้น

๒๘) ในทางการปกครองและการเมือง รัฐไทยสมัยปัจจุบันรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ฉะนั้นจึงเข้าไปควบคุมบ้านอย่างใกล้ชิด อำนาจของรัฐบาลกลางแทรกเข้าไปในหมู่บ้านแทบจะทุกชุมชน โดยการผนวกเอาผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นเข้าไปในเครือข่ายผู้มีอำนาจระดับชาติ

ในทางการเมือง บ้านหรือชนบทเป็นฐานคะแนนเสียงให้แก่นักการเมืองระดับชาติส่วนใหญ่ แต่เวทีการเมืองหรือเวทีของการตัดสินใจทางการเมืองกลับเป็น

ผลประโยชน์ของคนในเมืองมากกว่าคนในชนบท เพราะคนในเมืองมีพลังทางการเมืองมากกว่า ฉะนั้นจึงก่อให้เกิดความลึกลับทางการเมืองหลายประการ ๒๙) การสื่อสารคมนาคม (ซึ่งต้องรวมการศึกษาด้วยว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารคมนาคม) ของโลกสมัยใหม่ ทำให้บ้านและเมืองมาอยู่ใกล้ชิดกันก็จริง แต่ก็มีระยะห่างระหว่างบ้านและเมืองอยู่มากในปัจจุบัน เช่นความนิยมในศิลปะที่แตกต่างกัน

-8-

เช่นคุณภาพดนตรีกันคนละประเภท, มีความรู้และประสบการณ์ที่ต่างกันมาก, ระดับการศึกษาที่ต่างกัน, ระดับรายได้ที่ต่างกัน, และมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ต่างกัน เป็นต้น

๓๐) ในปัจจุบัน บ้านหรือชนบทไทยกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก ด้วยสาเหตุหลายประการด้วยกัน เหตุฉะนั้นจึงไม่ควรมองบ้านว่าเป็นระบบสังคมที่หยุดนิ่งกับที่ เพราะในความเป็นจริงนั้นระบบสังคมที่เรียกว่าบ้านก็เปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ ตลอดมา และยิ่งในปัจจุบันอัตราความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วด้วย